

SUE HAJDU Ấn Tượng Qua Những Cuộc Triển Lãm

Sue Hajdu người gốc Hungary sinh năm 1966 tại Australia, cô đã từng sống tại Nhật Bản, nói và viết tiếng Nhật thông thạo, từng chơi cello trong dàn nhạc, học lịch sử, quan tâm tới VN đã gần 10 năm, nói và hiểu tiếng Việt với cả những từ bóng gió, thạc sĩ nghệ thuật nhiếp ảnh, một người yêu Sài Gòn – như cô luôn khẳng định và thực sự đã chọn Sài Gòn để sống gần 2 năm qua (đây là lần thứ ba cô sống tại VN) – từng có gần 20 cuộc triển lãm chung và riêng tại Hungary, Nhật Bản, Australia và Việt Nam.

Tôi gặp Sue cách đây 4 năm. Ngày đó, cô đã làm tôi chú ý khi với chiếc máy ảnh Bronica còn khá mới của mình, lang thang khắp các hẻm hóc của Sài Gòn để vừa tìm mua lại những tấm ảnh cũ trong các album gia đình ở các hiệu đồ đồng nát, vừa ghi lại – không phải là cái phong cảnh bề nổi với những phụ nữ gánh gồng, trâu bò hay lô xô mái ngói... như phần đông những nghệ sĩ chuyên hay không chuyên trong nước hay nước ngoài sinh sống tại VN thường làm – những gì tưởng như vô cùng bình thường, nhỏ bé và vô danh nhưng lại đòi hỏi người chụp phải có một vốn sống, vốn hiểu biết thực tế nhất định mới có thể phát hiện ra.

Một mẫu tay vịn cầu thang xưa ở tận gác ba của một chung cư cũ. Nửa khung cửa kiểu Pháp thời Đông Dương tít sâu trong một con hẻm nhỏ. Một vệt rách của tờ giấy quảng cáo. Một góc hoa văn trang trí trên mặt bàn của quán cà phê vỉa hè. Một bức ảnh cũ trên bàn thờ được phản chiếu qua một tấm gương mờ. Một phiến tranh sơn mài ảm mốc...

Có nghĩa là tất cả những đồ vật mà Sue lựa chọn để đưa vào ống kính đều là những đồ vật được cô tìm thấy xuyên qua và ở bên trong cái phong cảnh bề nổi chung chung hời hợt.

Đặc điểm là, tất cả những đồ vật nói trên đều được cô chụp bằng ống kính luôn đặt sai tiêu cự hoặc với một góc máy hững hờ cố ý để tạo nên những bố cục không sắp xếp.

Được ghi lại theo cách trên, các đồ vật trong khuôn hình của Sue đều như đang lơ lửng ở một trạng huống nước đôi vừa chính mình, lại vừa không phải là mình. Trạng huống ấy phải chăng chính là một trạng huống quen thuộc của mọi ẩn dụ?

Phải chăng hình ảnh về những đồ vật mà Sue ghi lại chính là ẩn dụ của cô về quá khứ. Quá khứ là gì? Quá khứ của chúng ta là gì? Là những mảnh vỡ mà không tài nào chúng ta ghép lại cho vừa khít? Những hình ảnh đột nhiên đơn lẻ và vô hồn hàng loạt khi bị ngắt tách khỏi tiến trình của chính nó? Những khuôn mặt không bao giờ được hiện ra trọn vẹn? Những chi tiết nhỏ bé ẩn chứa tiềm năng gợi lại một tổng thể đã bị lãng quên?

Trong loạt ảnh nói trên của Sue Hajdu, không hề thấy xuất hiện một chân dung cụ thể, trực tiếp và trọn vẹn nào. Cái cô gợi ra qua loạt ảnh đó, theo tôi, chính là những giả thiết của cô về cái chân dung đa diện của quá khứ. Cô cũng không chụp lại đồ vật trong tiến trình của logic thời gian một chiều đi từ trật tự về hướng phi trật tự. Cái cô làm, đó là đặt đồ vật vào một trạng huống khác, trạng huống chân không phi thời gian, trạng huống của sự đan xen giữa hiện thực và huyền thoại, giữa bóng tối và ánh sáng...

Cuộc triển lãm Sue thực hiện vào năm 2000 với những bức ảnh nói trên, theo tôi, là một triển lãm khá quan trọng trong hành trình nghệ thuật của cô.

Với việc mua lại những bức ảnh cũ từ các album gia đình (những bức ảnh mang giá trị tư liệu riêng tư), chụp lại chúng và sử dụng công khai cho mục đích nghệ thuật (khác với mục đích đầu tiên của các bức ảnh), với việc chia tách đồ vật ra khỏi tổng thể của chính nó bằng cách chụp lại những góc độ không trọn vẹn của chúng với những góc máy hờ hững cố tình không bộc lộ chính kiến của người chụp. Và sau cùng-trưng bày những bức ảnh nói trên trong một

không gian thống nhất – cuộc triển lãm của Sue tại gallery Saigon năm 2000 với tên gọi *Nỗi nhớ nhung* (Nostalgia) chính là một cuộc triển lãm hiếm hoi được xây dựng ngay từ đầu trên tiền đề của chủ nghĩa hậu hiện đại và quả thật đã mang những thông điệp của chủ nghĩa hậu hiện đại tới công chúng Việt Nam.

Một ấn tượng khá chủ đạo của tôi về Sue chính là phong cách làm việc cẩn trọng, kỹ càng của cô trong nghệ thuật-phong cách được hình thành trên một quan điểm rất rõ ràng về công việc. Sự cẩn trọng và không vội vã trong nghệ thuật ấy chính là một trong những thước đo chủ yếu để phân biệt những nghệ sĩ chuyên nghiệp và những người nghiệp dư.

Nói về Sue, tôi cũng không thể không đề cập tới cuộc triển lãm đang diễn ra của cô mang tên *Qua bến nước xưa* (làm chung với nghệ sĩ gốc Việt Đinh Q.Le do Mai's Gallery tổ chức tại 16 Nguyễn Huệ, Q.1, TP.HCM)

Vẫn trung thành với con đường nghệ thuật của mình, lần này cả Sue và Đinh Q.Le, bằng sự vững chắc trong tay nghề và tính khái quát rất cao trong ý niệm đã tạo ra – từ những đồ vật của hiện thực – một không gian của những sự giễu nhại – yếu tố quen thuộc của nghệ thuật hậu hiện đại.

Có rất nhiều điều để có thể nói về Sue- về cuộc sống, về sự hòa nhập, về tình yêu của cô với Việt Nam, với Saigon... nhưng trên tất cả, trong bài viết nhỏ này, thông qua việc nói về nghệ thuật của Sue, tôi muốn trân trọng nhìn nhận cô như một cá nhân đang dần tự hoàn thiện mình để trở nên một nghệ sĩ với đúng nghĩa của danh từ này.

Như Huy, Thở Thào & Văn Hóa, thứ ba 15/07/2003

Qua bến nước xưa: CÕI MỞ CỦA KÝ ỨC

Hai nghệ sĩ tạo hình: một Việt (Lê Quang Đỉnh) và một Australia (Sue Hajdu) cùng thực hiện một cuộc triển lãm sắp đặt (installation) có tên gọi rất Việt Nam (lấy từ một lời bài hát trong bộ phim xưa) và hầu như đã chứa đựng hầu hết cảm xúc và ý tưởng tưởng của cuộc triển lãm: *Qua bến nước xưa*. Có cái gì đó tương tự cách Sue đã làm trong cuộc triển lãm chung năm ngoái giữa chị và một họa sĩ Việt Nam khác, Nguyễn Như Huy. Và cũng giống với những gì Lê Quang Đỉnh thực hiện trong những bức tranh đan từ những bức hình đen trắng của anh: hơn 20 kg các bức ảnh chụp đen trắng mượn từ các album gia đình được sắp đặt tựa hồ như ngẫu nhiên dưới một chân cầu ghép bằng ván gỗ, một không gian vừa mở lại vừa như đóng kín trong cảm giác trở về ngôi nhà xưa. Nó đánh thức trong người xem những cảm giác lãng mạn, đẹp đẽ và mơ mộng của ký ức đang ngày càng trở nên hiếm hoi trong cuộc sống quá nhanh, quá sôi động này. Người xem có thể tham gia vào tác phẩm bằng cách sử dụng chì, bút màu lưu lại trên tường phòng triển lãm những gì trong ký ức của họ. Vì thế, hai nghệ sĩ cho biết, tác phẩm chỉ thực sự hoàn thành vào ngày kết thúc triển lãm. *Qua bến nước xưa* sẽ mở cửa trong 2 tuần, từ 1/7, tại Mai's Gallery, 16 Nguyễn Huệ, TP.HCM, trước khi sang Cộng hòa Czech tham gia Festival nghệ thuật quốc tế CESTA vào tháng 8/2003

Thở Thào & Văn Hóa, thứ ba 1/7/2003

Triển lãm qua bến nước xưa

Từ ngày 1 – 15/7/2003 tại Mai's Gallery 16 Nguyễn Huệ, Q.1, TP.HCM diễn ra triển lãm “*Qua bến nước xưa*” (Tác phẩm sắp đặt) của hai tác giả này của hai tác giả này của hai tác giả: Lê Quang Đỉnh và Sue Hajdu.

Ngay khi đi vào không gian của phòng tranh, người ta sẽ nhận thấy một cây cầu cũ kỹ, xù xì được làm bằng những mẫu gỗ cũ. Đầu cây cầu được đặt một tấm màn bằng hạt cườm. Đi qua cây cầu bạn sẽ nhận thấy bên dưới có hàng nghìn tấm ảnh đen trắng cũ. Theo lời Lê Quang Đỉnh: “ Khoảng 80 kg ảnh đen trắng cũ được chụp từ năm 1920 – 1980 do hai tác giả sưu tập, mua, mượn của bạn bè... Những bức ảnh này tượng trưng cho cái ao ký ức của mỗi chúng ta”. Hai tác giả Sue hajdu và Lê Quang Đỉnh đều tốt nghiệp thạc sĩ ở Mỹ.

Báo pháp luật, ngày 06.07.2003

Hồn Việt với *Qua bến nước xưa*

Với tựa đề gợi nhớ đến một bài hát quen thuộc có “tre la ngà, sân rêu úa, nắng chiều”, *Qua bến nước xưa* là tác phẩm sắp đặt của hai nghệ sĩ Việt – Úc: anh Lê Quang Đỉnh và chị Sue Hajdu

Tác phẩm của họ là những gì gần gũi với con người Việt Nam: chiếc cầu gỗ ghép từ những tấm ván xù xì, những tấm hình đen trắng thu nhập từ các cuốn album cá nhân và ngăn cách quá khứ với hiện tại là một bức màn. Bước qua bức màn, người ta đi vào vùng đất của kỷ niệm. Tác phẩm sắp đặt này sẽ được trưng bày ở Liên hoan nghệ thuật quốc tế gợi lại những ký ức tại cộng hòa Czech vào tháng 8 tới. Có lẽ tất cả sẽ được giữ nguyên vẹn chỉ trừ một sự khác biệt: bốn bức tường của căn phòng triển lãm trên đó người xem cầm bút chì màu viết hay vẽ lại một kỷ niệm đáng nhớ của mình. Sự “đồng sáng tạo” giữa người xem và tác giả sẽ tạo nên không khí và tinh thần ngẫu hứng, tự nhiên và bay bổng.

Sue Hajdu, một họa sĩ Úc đã sống tại Việt Nam gần 10 năm, cho biết chị muốn bày tỏ những cảm xúc của mình về sự thay đổi của thành phố Sài Gòn qua tác phẩm sắp đặt lần này: “ Có nhiều nơi đã thay đổi rất nhiều. Như một ngôi nhà cũ kỹ trên đường Đồng Khởi tôi vẫn thường đi ngang qua bây giờ đã trở thành trung tâm mua sắm đông vui. Tôi chợt nghĩ đến những con người Việt Nam, vì cuộc chiến tranh mà họ phải di chuyển, rời bỏ những kỷ niệm của riêng mình”. Tuy nhiên, theo Sue mặc dù người Việt Nam thường cất giữ và hoài niệm về quá khứ, họ vẫn có lối sống rất cởi mở, sinh động thể hiện rõ nhất trên... đường phố không giống như ở nhiều nơi trên thế giới cuộc sống “kín mít sau những cánh cổng, bức tường cao.” Trong khi đó, anh Lê Quang Đỉnh (Dinh Q.Le), một nghệ sĩ gốc Hà Tiên (Kiên Giang) lớn lên ở Mỹ và trở về Việt Nam từ năm 1994, cho biết anh lựa chọn tựa đề *Qua bến nước xưa* như cụm từ miêu tả một cách chính xác tâm trạng của mình khi trở về nhà: “ở Mỹ tôi sống và đi nhiều nơi, nhưng không tìm thấy nơi nào là quê nhà. Những tấm hình đen trắng trong triển lãm ghi lại những hình ảnh của các thập niên 60, 70 và 80 và sự chia sẻ của người xem bằng các câu chuyện riêng tư trên vách tường sẽ làm cho ký ức sống lại mạnh mẽ”. Sau buổi khai mạc chiều tối ngày 1.7, triển lãm sẽ kéo dài đến ngày 15.7.2003 tại Mai's gallery – 16 Nguyễn Huệ, quận 1, Tp. Hồ Chí Minh.

PV Âu Lan, *Thanh Niên* thứ sáu 4/7/2003

“QUA BẾN NƯỚC XƯA” tìm về quá khứ

“Lâu nay ở Việt Nam, khi có triển lãm, khách đến tham quan chủ yếu là “xem”...Chúng tôi thì khác, tôi muốn khách đến tham quan có thể cảm nhận, vẽ và triển lãm cùng chúng tôi. Họ có thể vẽ những gì họ cảm nhận được trong cuộc triển lãm mà họ vừa xem” – Lê Quang Đỉnh, một trong hai tác giả cuộc triển lãm mỹ thuật nghệ thuật sắp đặt chủ đề “Qua bến nước xưa” tại phòng tranh Mai’s (số 16 Nguyễn Huệ, Quận 1) nói như vậy!

Căn phòng nhỏ, một cây cầu gỗ đặt giữa gian phòng, dưới cây cầu là gần 3kg ảnh đen trắng (khoảng gần 10.000 tấm ảnh) rải phủ kín chân cầu như một tấm thảm, trước cây cầu là một bức rèm cửa, phía sâu bên trong phòng là chiếc gương cũ kỹ có thể in bóng người khi bước qua cầu. Và đối diện tấm gương là khung cửa sổ cũ. Miêu tả nghe có vẻ đơn giản nhưng họa sĩ Lê Quang Đỉnh, việt kiều Mỹ và bạn của anh Sue Hajdu, người Úc đã phải suy nghĩ rất nhiều ngày. Ở đây, nghệ thuật sắp đặt thể hiện được cái “hồn” khi tác giả đã lựa chọn những vật dụng cũ kỹ nhất để trình bày tác phẩm, cây cầu ván cũ, tấm gương cũ, bức rèm cũ và gần 10.000 tấm ảnh được tập hợp trong khoảng thời gian 1920 – 1980 bởi theo anh cho biết. “Tựa đề cho cuộc triển lãm đã là sự trở về miền ký ức: bến nước xưa. Khi cuộc sống ngày càng ổn định, con người chúng ta sẽ có nhiều thời gian hơn để tìm một không gian yên tĩnh, ngồi nhớ về kỷ niệm, về quá khứ. Khi bước chân qua cây cầu cũ họ như được trở về chốn xưa, soi mình vào gương để “quay phim” lại cuộc đời mình và những kỷ niệm họ nhìn thấy đã được lưu dấu qua những tấm hình.”

Những vách tường trống là những hình ảnh mà người đến xem triển lãm vẽ lên những hình vẽ, cảm nghĩ, suy nghĩ của họ. Lướt thử một vòng chúng tôi đã ghi lại được như sau: “Hình như tôi đang trở về ký ức tuổi thơ. Trong gian phòng trống, cây cầu, những tấm ảnh, cửa sổ, chiếc gương..., tôi như trở về với ngày xưa”; “Rất ấn tượng, đầy xúc cảm và làm cho người xem có cảm giác trở về cùng quá khứ mơ hồ. Bước qua cầu như đi qua chính cuộc đời mình...”

Họa sĩ Lê Quang Đỉnh sinh năm 1968, đã tốt nghiệp cử nhân mỹ thuật trường Đại học California, Santa Barbara; là Thạc sĩ mỹ thuật, nhiếp ảnh Trường mỹ thuật hiện thực New York, và là học trò của nghệ sĩ xếp đặt nổi tiếng thế giới Ann Hamilton. Anh hiện sinh sống và làm việc tại Mỹ.

Anh đã có nhiều cuộc triển lãm cá nhân tại nhiều nước về loại hình nghệ thuật sắp đặt như *Ký ức của người mù* tại Lễ hội mỹ thuật ba dòng sông ở Pittsburg và New York; *Sự kiên nhẫn của ký ức* tại Santa Monica; *Chuyến trở về* tại trường đại học Panoma, Claremont, CA; *Ảo giác bay bổng* tại Sweden; *Hướng lên trời* tại bảo tàng mỹ thuật Ackland; *Hồn của tôi* tại bảo tàng Bronx...

Trở về thăm Việt Nam, Đỉnh cho biết anh thích sống và làm việc ở quê hương như người bạn của anh, nữ họa sĩ người Úc Sue Hajdu hiện sống và làm việc tại Việt Nam.

Cuộc triển lãm của anh chị lần này là thử nghiệm cho cuộc triển lãm tại Cộng hòa Séc vào tháng 8 - 2003

Artists challenge local audience

Two Việt Nam-based artists from Australia and the US should intrigue HCM City art lovers with their installation art exhibition exploring their reactions to the country.

The artists, Sue Hajdu and Lê Quang Đỉnh, are installation art professionals: Hajdu has a Master of Visual Arts from the Sydney College of the Arts, and Đỉnh, a *Việt Kiều* (overseas Vietnamese), studied photography and fine arts at the school of Visual Arts in New York. Their exhibition is called *Qua Bến Nước Xưa* (Passing by the Old River Wharf) and features works made from paper, wood and iron.

Visitors to the exhibition may initially find the artworks' arrangement challenging: messages in English and Vietnamese written on the showroom's walls; black-and-white photographs placed under a little old wooden bridge; and curtains and shuttered doors throughout the exhibition. The artists want to express their love and perceptions of Việt Nam and its people through the use of ordinary material and objects from daily life.

"Through our works, we hope viewers will be able to see and feel their life and love accompanied by the successes and failures of the past, making them grieve over what is far off," said Đỉnh, who likened his works to an emotional world.

Born in Kiên Giang Province's Hà Tiên town but growing up in the United States, Đỉnh works as a freelance artists, and returned to his native country many times before deciding to settle in HCM City in 1997. "I've had several individual and selected group exhibitions in New York, Paris and Stockholm but this is the first time I'm showing my work in Việt Nam," Đỉnh said, eagerly awaiting the response of HCM City art lovers.

"I find unlimited sources of inspiration here, my homeland," enthused the 35-year old artist. "My works convey my soul, boundless imagination and memory of my childhood in Việt Nam."

Like Đỉnh, Hajdu is more interested in portraying the past than the present – for her, the past captures people's dreams and passions – her works exude a child-like love and enthusiasm for Vietnamese people and their lifestyle.

"I have worked in Việt Nam for 10 years already but can still see the country with fresh eyes," Sue Hajdu explained.

"I see many changes in HCM City, sometimes I feel grief at seeing modern buildings in the city instead of ancient houses, but I know the city is developing," she said.

Hajdu said in the installation she and Đỉnh are sharing their deepest feelings, thoughts and love for Việt Nam and its history: "It may be very complex to interpret, but I hope viewers will be able to understand our exhibition."

"Visitors can also share their reactions with us by painting or writing their feelings on the walls of our showroom," she said.

In her early 30s, Hajdu has already held four exhibitions in Việt Nam attracting many local and foreign visitors and art critics.

She said that the installation art concept is relatively new to Việt Nam but thinks *Qua Bến Nước Xưa* will appeal to the local art scene.

The exhibition runs until late this month at Mai's Gallery, 16 Nguyễn Huệ Street. After that it will travel to the International Arts Festival in the Czech Republic.